

бов до батьківщини, бажання захищати свою рідну землю, навіть ціною власного життя.

Сак С.
НТУ «ХПІ»

ПРАЦЯ У ВЧЕННІ АДАМА СМІТА ТА ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ

Два мислителі XVIII ст., Адам Сміт та Григорій Сковорода, незалежно один від одного обрали для роздумів спільну тему: значення праці в долі людини та суспільстві. Сміт розвиває ідею про працю як основне джерело багатства нації. Для Сковороди праця – непереможна сила, без якої не може бути добра і щастя. Вдосконалення суспільних відносин можливе лише за умов життя, заснованого на «сродній» праці, праці, яка приносить насолоду.

За Адамом Смітом стимуляція продуктивності праці відбувається у три способи: збільшення вправності кожного окремого робітника, збереження часу при переході від одного виду діяльності до іншого, стимулювання винаходів і виробництва машин, що полегшують і зменшують людську працю. Для Сковороди найбільшою цінністю є щастя, творчість людини у сродній праці. Філософ замислюється – які причини призводять до ситуації “не-сродності”, в яку попадає людина? Марнославія, нестримна жадоба до накопичення майнових форм багатства, прагнення звань, чинів та привілеїв тощо. Це – внутрішні спонукальні чинники. Є й зовнішні, джерело яких криється в самому суспільстві, несправедливо та несправедно влаштованому, відзначає філософ. Нехтування сродністю, гіпертрофований потяг людини до спокус навколишнього світу веде до укорінення в ній почуття відчаю, розпуки, очікування смерті, помсти, гніву.

Адам Сміт розглядав людей як сукупність індивідів, егоїстичних за своєю сутністю. Головним мотивом господарської діяльності людини є своєкорисливий інтерес, «природне прагнення до поліпшення свого становища». А. Сміт писав, що саме особистий інтерес є головним мотивом, який спонукає людей до співробітництва, оскільки «не через доброзичливість м'ясника, пивовара чи булочника очікуємо ми одержати свій обід, а

через дотримання ними їхніх власних інтересів. Ми звертаємося не до їхньої гуманності, а до їхнього егоїзму і ніколи не говоримо їм про наші потреби, а лише про їхні вигоди». Але переслідувати свій інтерес людина може, тільки роблячи послуги іншим людям, пропонуючи в обмін свою працю й продукти праці. Люди допомагають один одному й одночасно сприяють розвитку суспільства, хоча кожний з них – «егоїст» і турбується тільки про свої інтереси. Природне прагнення людей поліпшити свій матеріальний стан – це такий потужний стимул, що, якщо йому надати діяти без перешкод, він сам собою здатний привести суспільство до добробуту.

Сковорода приділяє більшу увагу саме особистості та її природним вподобанням та нахилам. Саме це і є головною концепцією його вчення про «сродну працю». Філософ говорить про працю не як засіб існування, а як найбільшу життєву потребу і найвищу насолоду. У байці «Бджола та Шершень» паразит Шершень насміхається над Бджолою, вказуючи їй на те, що вона така дурна: працює не так на себе, як на інших. Але Бджола називає Шершня дурнем, бо для неї праця – найсолодша річ («нам незрівнянно більша втіха збирати мед, ніж їсти »). Бджола пояснює «пану совітнику», що вони саме й народилися для того, щоб збирати мед, а жити без цієї праці і досхочу мед їсти – то для них «все одно, що смерть». Саме у «сродній» праці Бджола отримує задоволення і тільки в ній відчуває себе щасливою.

Ще однією характеристикою «сродної» праці є те, що вона однаково корисна як для суспільства, так і для людини, яка знайшла своє покликання. Саме поєднанням особистого і суспільного «сродна» праця відрізняється від праці випадкової, або обраної з міркувань користі чи слави. Чого не скажеш про вчення Адама Сміта, який не звертав увагу на нахили та уподобання людини до певного виду діяльності, головним для нього була лише користь від праці для суспільства та її продуктивність.

З цього можна зробити висновок, що Григорій Сковорода, на відміну від свого сучасника Адама Сміта пішов у розвитку теорії праці далі. Адже він розглядає не необхідність праці взагалі, як Адам Сміт, а вимогу «природної» праці, що приносить людині задоволення і водночас користь суспільству.